

Śląsk
Schlesien

Marek Gaworski

Śląsk Schlesien

Wstęp
Ryszard Morawiec

Strzelce Opolskie
2012

© Copyright by **Marek Gaworski**, 2012
© Copyright by **Wydawnictwo Matiang**, 2012

Redakcja
Marek Gaworski

Zdjęcia
Marek Gaworski
Stanisław Kałużny (Bronówek, Dobromierz, Pietrzyków, Roztoka)
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu
Bartosz Kozina (Rudy – zabytkowa stacja kolejki wąskotorowej)
Jarek Majcher (Hala Stulecia we Wrocławiu, zamek Chojnik)
Urząd Gminy Mierzęcice (zdjęcia gminy z lotu ptaka)

Tłumaczenie na język niemiecki
Daniela Dreszer

Opracowanie typograficzne i skład
Stellan McKnight
tel. +48 602 607776

Wydawnictwo MATIANG
tel. +48 696 541 320, +48 608 758 005
e-mail: wydawnictwomatiang@wp.pl,
marek-gaworski@wp.pl

ISBN 978-83-932293-4-5

Bardo	14
Biała	68
Bielsko-Biała	88
Bierzany	68
Bojszów	89
Bolesławiec	16–17
Bolków	14
Boronów	89
Borowa	15
Bronówek	21
Brunów	15
Brynek	89
Brzeg	68–69
Bukowice	15
Buczyna	70
Bystrzyca Kłodzka	18
Bytom	87
Chełmsko	18
Chojnik	10
Chudów	90
Cieszyn	90–91
Czarnowąsy	71
Dobrodzień	70
Dobromierz	20
Dobrzeń Wielki	70
Duszniki Zdrój	19
Dzierżoniów	19
Gierałtów	93
Gliwice	92
Głogów	22
Głogówek	71–72
Głubczyce	73
Góra Św. Anny	74
Grodzic	23
Gromadka	22
Gryfów Śląski	22
Henryków	23
Izbicko	74
Jagniątków	23
Jawor	24–25
Jaworzyna Śląska	24
Jelcz Laskowice	26
Jelenia Góra	26–27
Jemielnica	74
Kamieniec Ząbkowicki	28
Karpacz	29
Karpniki	30
Katowice	86–87
Kąty Wrocławskie	30
Kędzierzyn Koźle	75
Kliczków	31
Klucz	76
Kluczbork	75
Kłodzko	32
Kochcice	93
Kowary	31

Kozłowice	76
Krobiełowice	33
Krzanowice	94
Krzeszów	33
Krzyżanowice	95
Krzyżowa	34
Krzyżowice	76
Książ	34
Księży Las	95
Kuźnia Raciborska	95
Lasowice Wielkie	77
Lądek Zdrój	35
Legnica	36–37
Legnickie Pole	35
Lipniki	76
Lubiąż	38
Lubliniec	96
Lubomierz	38
Lwówek Śląski	39–41
Łambinowice	77
Łodygowice	97
Łomnica	41
Łubie	97
Małujowice	78
Mierzęcice	98
Mirsk	41
Modła	44
Moszna	79
Mysłakowice	42–43
Nakło Śląskie	97
Namysłów	78
Niemcza	44
Niewodniki	79
Nysa	80
Olesno	81
Oleśnica	45
Oława	46
Opole	67
Ośła	46
Otmuchów	82
Ozimek	82
Paczków	83
Piekary Śląskie	99
Pieszycy	47
Pietrzyków	21
Płakowice	47
Pławniowice	99
Pokój	83
Poniszowice	100
Porąbka	100
Praszka	84
Prochowice	48
Promnice	101
Pszczyna	101
Puńców	100
Pyskowice	102

Rachowice	102
Racibórz	103–104
Rogoźnica	50
Roztoka	49
Ruda Kozielska	104
Rudna	50
Rudy	105
Rybnik	106–107
Samotwór	51
Siedlęcín	51
Siemianowice Śląskie	108
Sieniawka	51
Sierakowice Śląskie	107
Sobótka	52
Sokołowice	55
Sośnicowice	109
Stankowice	53
Stara Wieś	109
Stronia	53
Strzegom	54
Strzelce Opolskie	84
Strzelin	55
Strzelniki	84
Sułków	55
Sułów	56
Szalsza	109
Szczawno	56
Szklarska Poręba	57
Śnieżne Kotły	57
Środa Śląska	57
Świdnica	58
Świeradów	58
Świerzawa	59
Świętochłowice	108
Tarnowskie Góry	110
Trzebieszowice	61
Trzebnica	59
Twardogóra	60
Wambierzyce	61
Wiązów	62
Większyce	85
Wleń	62
Wojanów	63
Wojnowice	110
Wrocław	11–13
Zabrze	110
Zagrodno	63
Zagwizdzie	85
Ząbkowice Śląskie	64
Ziębice	65
Złotoryja	65
Złoty Stok	66
Żernica	111
Żórawina	65
Żyrowa	85
Żywiec	111

Dzieje Śląska

Nazwa Śląsk wywodzi się od rzeki Ślęzy. Jest to ziemia usytuowana między Sudetami, Beskidem Śląskim i Wyżyną Krakowsko-Wieluńską, leżąca w dorzeczu górnej i środkowej Odry. W najstarszych źródłach pisanych, min. w dokumencie wystawionym w 843 roku (w klasztorze w Fuldzie), powszechnie zwanym „Geografem Bawarskim”, wymienia się plemiona zamieszkałe na terenie Śląska, a to: Ślęzan, Dziadoszan, Opolan, Gołęczyców, a źródła późniejsze dodają jeszcze – Trzebowian, i Bobrzan.

Nazwy Śląsk użył, jako pierwszy – Gall Anonim w swojej kronice napisanej w XII wieku. Niedługo potem nazwa Śląsk zaistniała w kronice Kanonika Wyszechradzkiego, napisanej w pierwszej połowie XII wieku. W dziele tym wspomina się o „*regionen, quae Slezsko vocatur*”.

Około 990 roku plemiona te znalazły się w granicach Polski Mieszka I. To szczególne wydarzenie dla regiony i Polski potwierdzone zostało w dokumencie „*Dagome iudex*”, wystawionym przez pierwszego historycznego władcę Polski. Upřednio, tj. w latach 830–906 Śląsk wchodził w skład państwa wielkomorawskiego, a w latach 921–989 należał do państwa czeskiego.

W roku 1000 Bolesław Chrobry, następca a zarazem syn Mieszka I, ustanowił dla Śląska biskupstwo we Wrocławiu, podporządkowane arcybiskupowi gnieźnieńskiemu. Za panowania B. Chrobrego Śląsk stał się w latach 1003–1017 widownią walk z Niemcami, w czasie których wstąpiła się bohaterską obroną załoga grodu Niemczy (1017). Wojnę zakończył zawarty w 1018 roku w Budziszynie pokój, na mocy którego ziemia śląska stała się prowincją Polski, odgródzona od Niemiec ziemiami Miśni i Łużyc.

W czasie kryzysu monarchii piastowskiej, po śmierci Mieszka II Lamberta, książę czeski Brzetysław I, najechał na Polskę (1039) i zagarnął ziemię śląską. W latach 1050–1054 Kazimierz Odnowiciel, z pomocą cesarza Henryka III odzyskał Śląsk za cenę płacenia trybutu Czechom. Ale i w późniejszych czasach historia Śląska była nie mniej burzliwa. Najazd spotkał się z zaciętym oporem Bytomia Odrzańskiego i Głogowa i zakończył się legendarną klęską na Psim Polu koło Wrocławia (1109).

Do pierwszego podziału Śląska na Górny i Dolny, doszło w roku 1163, kiedy synowie Władysława II Wygnańca (Śląsk objął jako dziedzictwo wyznaczone przez ojca

Die Geschichte Schlesiens

Der Name Schlesien (Śląsk) stammt von dem Fluss Ślęza. Die Region liegt zwischen den Sudeten, den Schlesischen Beskiden und der Krakowsko-Wieluńska Hochebene, die im Ober- und Mittellauf der Oder liegt. In den ältesten geschriebenen Quellen u.a. in dem Dokument aus dem Jahr 843 (das in dem Kloster in Fulda aufgesetzt wurde) das allgemein als „Bayerischer Geograph“ bezeichnet wird, werden folgende Stämme, die Schlesien bewohnten aufgezählt: Slensanen, Dedosizen, Opolanen, Golensizen und die späteren Quellen fügen noch Trebowanen und Boboranen hinzu.

Der Name „Schlesien“ wurde erstmals von Gall Anonim in seiner Chronik, die im XII Jh. geschrieben wurde, verwendet. Nicht lange danach trat der Name „Schlesien“ auch in der Chronik von Cosmas von Prag, die in der ersten Hälfte des XII Jh. geschrieben wurde, auf. In diesem Werk wird über „*regionen, quae Slezsko vocatur*“ erwähnt.

Ca. 990 befanden sich diese Stämme in den Grenzen von Polen des Mieszko I. Dieses besondere Ereignis wurde im Dokument „*Dagome iudex*“ bestätigt, das von dem ersten historischen Herrscher Polens aufgesetzt wurde. Früher, in den Jahren 830–906 war Schlesien Teil des Großmährischen Reiches und in den Jahren 921–989 gehörte es zu Böhmen.

Im Jahr 1000 gründete Bolesław I. der Tapfere, der Nachfolger und zugleich der Sohn von Mieszko I. für Schlesien das Bistum Breslau, das mit dem Erzbistum Gnesen verbunden war. Zur Zeit des Bolesław I. des Tapferen war Schlesien in den Jahren 1003–1017 Zuschauer bei den Kämpfen mit dem Heiligen Römischen Reich, während welcher die Besatzung der Burg Nimptsch durch ihre tapfere Verteidigung berühmt wurde (1017). Den Krieg beendete der Frieden von Bautzen im Jahr 1018 in dessen Kraft das Schlesische Land eine polnische Provinz wurde, die mit den Regionen Miśnia und Lausitz von dem Heiligen Römischen Reich abgegrenzt wurde.

Während der Krise der Monarchie der Piasten nach dem Tod des Mieszko II. Lambert, hat der böhmische Herzog Břetislav I. Polen angegriffen (1039) und das Schlesische Land zurückerobert. In den Jahren 1050–1054 hat Kasimir I. der Erneuerer mit der Hilfe vom Kaiser Heinrich III Schlesien im Gegenzug zur Zahlung eines Tributs an Böhmen zurückgewinnen können. Auch in den späteren Zeiten war die Geschichte Schlesiens stürmisch. Der Angriff traf an einen verbissenen Widerstand in Beuthen an der Oder und Glogau und endete mit der legendären Niederlage auf dem „Hundsfeld“ in der Nähe von Breslau (1109).

Zur ersten Teilung Schlesiens auf Nieder- und Oberschlesien kam es im Jahr 1163, als die Söhne von Władysław dem Vertriebenen (Schlesien hat er als Erbe, wie es ihm sein Vater Bolesław III. Schief-

Bolesława Krzywoustego), dokonali podziału ojcowizny. Linia podziału Śląska na Górny i Dolny biegła wzdłuż tzw. Przesieki Śląskiej, czyli pasma puszczy biegnących od Góry Sowich wzdłuż prawego brzegu Nysy Kłodzkiej do okolic Namysłowa i Byczyny. Po jego zachodniej stronie znajdowało się kilkadziesiąt grodów, oddzielających pierwotne terytorium Ślążan od terytorium plemiennego Opolan. Najstarszy syn Władysława II – Bolesław Wysoki – otrzymał ziemię wrocławską z Wrocławiem, najmłodszy z Władysławowiców – Konrad Laskonogi – ziemię głogowską z Głogowem i ziemię lubuską. Środkiemu z synów Władysława II – Mieszkowi Płatonogiemu – przypadły kasztelanie: raciborska i cieszyńska. Po przedwczesnej śmierci Konrada Laskonogiego w 1179 roku, jego ziemię przejął Bolesław Wysocki, powiększając w ten sposób dzielnicę wrocławską. Na przełomie 1177 i 1178 roku Kazimierz Sprawiedliwy, zwierzchni książę Polski, w celu zapewnienia równomiernego podziału, do dzielnicy Mieszka Płatonogiego przyłączył kasztelanie bytomską i oświęcimską. W roku 1210 Mieszko Płatonogi objął rządy w Krakowie, stając się tym samym księciem zwierzchnim ziem polskich. Jego krótkotrwałe panowanie przerwała śmierć. W dniu 16 maja 1211 roku – jak podaje kronika Jana Długosza – został pochowany w Krakowie.

Po śmierci Mieszka Płatonogiego księstwo objął jego syn Kazimierz Opolski (1211–1230), który przeniósł stolicę z Raciborza do Opola. To właśnie Kazimierz Opolski dokonał lokacji Opola (na prawie zachodnim) między rokiem 1211 a 1217 i obwarował opolski gród nowym murem. Nadał ponadto prawa miejskie Raciborzowi w 1217 roku (na prawie magdeburskim), a także Głucholazom w 1222 roku.

Na przełomie XII i XIII wieku Śląsk wszedł na torzy szybkiego rozwoju ekonomicznego, wyróżniającego się głównie w kolonizacji wewnętrznej. Przewodziła pod tym względem dzielnicę wrocławską, gdzie rozwój osad miejskich był silnie zaawansowany. Wiązało się to z przechodzeniem na gospodarkę towarowo-pieniężną, którą zainteresowani byli zarówno feudałowie świeccy jak i duchowni.

Po śmierci Bolesława Wysokiego (1210), rządy w dzielnicę wrocławską objął syn Henryk I Brodaty, małżonek św. Jadwigi, patronki Śląska (zm. w 1238 roku). Był on zręcznym politykiem i dobrym gospodarzem, który podjął dzieło zjednoczenia wszystkich ziem polskich. Walkę o zjednoczenie kontynuował jego syn Henryk II Pobożny. Na czas jego panowania w księstwie wrocławskim i Mieszka Otyłego (1239–1246) w księstwie opolskim, przypadł najazd mongolski na ziemie polskie, który dotknął oba księstwa. 9 kwietnia 1241 roku pod Legnicą oddziały polskie, dowodzone przez księcia Henryka II Pobożnego, stawiały opór najeźdźcom. Zacięta bitwa, w której obie strony poniosły duże straty, skończyła się klęską Polaków. Książę Henryk II Pobożny poległ w boju, a miasto Legnica zostało spalane.

mund verschrieb übernommen) das väterliche Erbe aufgeteilt haben. Die Abgrenzungslinie verlief der sog. Przesieka Śląska entlang, das sind Urwald streifen die von Góry Sowie, der Nysa Kłodzka entlang, bis zu den Regionen von Namyslau und Pitschen verlaufen. Auf ihrer westlichen Seite befanden sich ein paar Burgen die das ehemalige Slesanen Teritorium von dem Gebiet der Opolanen abgrenzten. Der älteste Sohn des Władysław II. – Bolesław I. der Lange erhielt das Herzogtum Breslau mit dem Zentrum Breslau, der jüngste von den Władysławowitzern – Konrad I. bekam das Herzogtum Glogau mit dem Zentrum Glogau und das Land Lebus. Dem mittleren Sohn Mieszko IV. Kreuzbein fielen die Kastellaneien: Ratibor und Teschen zu. Nach dem vorzeitigen Tod von Konrad I. im Jahr 1179, hat sein Gebiet Bolesław I. der Lange übernommen, und somit das Herzogtum Breslau vergrößert. Um die Wende des Jahres 1177 und 1178 hat Kasimir der Gerechte – Oberherzog von Polen, um die gerechte Aufteilung zu sichern, zu der Region von Mieszko IV. Kreuzbein die Kastellaneien Beuthen und Auschwitz hinzugefügt. Im Jahr 1210 hat Mieszko IV. Kreuzbein die Herrschaft in Krakau übernommen und wurde somit Oberherzog von Polen. Seine kurze Regierungszeit hat der Tod unterbrochen. Am 16. Mai 1211 – wie die Jan Długosz Chronik mitteilt – wurde er in Krakau begraben.

Nach Mieszko IV. Kreuzbeins Tod hat das Herzogtum sein Sohn Kasimir I. von Oppeln (1211–1230), der die Hauptstadt von Ratibor nach Oppeln verlegt hat, übernommen. Kasimir I. von Oppeln war es, der die Lokalisation der Stadt nach westlichem Recht zwischen 1211 und 1217 durchgeführt und die oppelner Burg mit neuen Mauern befestigt hat. Außerdem hat er der Ortschaft Ratibor im Jahr 1217 Stadtrechte (nach dem Magdeburger Recht) als auch Głucholazy im Jahr 1222 verliehen.

Um die Wende des XII und XIII Jh. hat sich Schlesien dynamisch ökonomisch entwickelt, besonders im Bereich der Innenkolonisation, darin war der Stadtteil Breslau an der Spitze, wo die Entwicklung bürgerlicher Siedlungen schnell voranging.

Nach dem Tod Bolesław I. des Langen (1210), hat die Regentschaft in dem Herzogtum Breslau sein Sohn Heinrich der Bärtige, der Gemahle von der heiligen Hedwig, der Patronin von Schlesien (gestorben 1238), übernommen. Er war ein geschickter Politiker und ein guter Wirt, der sich vornahm alle Regionen Polens wieder zu vereinigen. Den Kampf um die Wiedervereinigung hat sein Sohn Heinrich II. fortgesetzt. Zur Zeit seiner Regentschaft im Herzogtum Breslau und der Herrschaft Mieszko II. von Oppeln-Ratibor (1239–46) im Herzogtum Oppeln ereignete sich der Mongolensturm, der beide Herzogtümer erreichte. Am 9. April 1241 leisteten die polnischen Truppen unter der Führung von Heinrich II. Widerstand in Liegnitz. Es spielte sich ein verbissener Kampf ab, beide Seiten kamen zu großen Schaden. Die polnische Seite erlitt eine verheerende Niederlage. Der Herzog Heinrich II. kam ums Leben und die Stadt Liegnitz wurde verbrannt.

Die liegnitzer Niederlage verursachte die Hemmung des Wiedervereinigungsprozesses und führte zu Bruderkriegen und zur weiteren Teilung Schlesiens. Die Söhne von Heinrich II. teilten ihr väterliches Erbe auf folgende Weise auf: Bolesław II. erhielt das Herzogtum Liegnitz, Heinrich III. – das Herzogtum Breslau und Konrad – das Herzogtum Glogau. Bolesław II. war jedoch nicht mit der Aufteilung zufrieden und suchte Unterstützung zum Bruderkrieg, deswegen trat er den deutschen Feudalherren im Jahr 1249 das Land Lebus ab.

Nach der Verwüstung des Landes von den Tataren verstärkte sich die Siedlungsaktion. Sie wurde von allen Herrschern Schlesiens unter-

Kłęska legnicka spowodowała zahamowanie procesu jednoczenia ziem polskich i doprowadziła do walk bratobójczych i dalszego podziału Śląska. Synowie Henryka II Pobożnego podzielili spuściznę po ojcu następująco: Bolesławowi Łysemu zwanemu Rogatką przypadła ziemia legnicka; Henrykowi III – wrocławska; Konradowi – głogowska. Bolesław Rogatka, niezadowolony z dokonanego podziału, szukając poparcia w bratobójczej walce, odstąpił feudałom niemieckim w 1249 roku ziemię lubuską.

Po spustoszeniu kraju przez Tatarów, nasiliła się akcja osadnicza. Popierali ją władcy całego Śląska, w tym Władysław I i Bolesław I – książęta opolscy, Sporo przybyszów dotarło wówczas na Śląsk min. z przeludnionych krain „starej Rzeszy” – Frankonii, Turyngii i Saksonii. Zagwarantowano im zachowanie nie tylko wszystkich praw, jakie posiadali u siebie, ale także niektórych dodatkowych, godnych pożądania. Zakładali oni nowe wsie obok już istniejących, karczowali lasy i osuszali bagna. Wprowadzili gospodarkę trójpolową, która przewyższała stosowaną dwupolówkę, wykorzystywali pług żelazny, który przyczynił się do zwielokrotnienia plonów. Ludność wiejska zajmowała się rolnictwem, sadownictwem, bartnictwem. Rozwinięta była hodowla bydła i trzody chlewnej. Pewien odsetek stanowili rzemieślnicy, np. płóciennicy, szewcy, kowale, kołodzieje, krawcy, bednarze.

O wzmożonym napływie ludności niemieckiej na ziemię śląską, Michał Bobrzyński (*„Dzieje Polski w zarysie”*, s.132, wyd. z 1972 roku) pisał m.in.: *„Książęta otoczyli się Niemcami, przybrali ich strój i zwyczaje. Za nimi poszli możniejsi panowie, a żywioł niemiecki, napływowy, zapanował wszechwładnie w miastach, rozsiadł się nawet gęsto po wiejskich osadach. Najważniejsza ta niemal polska dzielnica zerwała też najwcześniejsze związki, jakie ją z Polską łączyły, przestała żyć życiem polskim i do niego się istotnie przyczyniać...”*.

Pod rządami syna Henryka III, Henryka IV zwanego Probussem (ur. w 1258) dzielnica wrocławska weszła na drogę przezwyciężenia rozdrobnienia feudalnego. Książę odzyskał w 1278 roku ziemię kłodzką i kłobucką, a w roku następnym ziemię krośnieńską. U schyłku życia (zmarł 24 czerwca 1290 roku we Wrocławiu, nie bez podejrzeń o otrucie) powziął projekt wznowienia godności królewskiej, którego jednak nie zdążył już zrealizować. Dzieło zjednoczenia kraju podejmował również książę głogowski Henryk III. Na przeszkodzie w realizacji tego szczytnego celu stanęła jednak, wyrosła na południu potęga czeska. Król czeski Wacław II koronował się na króla Polski (1300), a Śląsk, rozbity na 17 księstw, uzależnił się od Korony Czeskiej.

Pod koniec XIII wieku Górny Śląsk znacznie się rozdrobnił, a wielkie Księstwo opolskie rozpadło się na cztery mniejsze: cieszyńskie, bytomskie, raciborskie i opolskie. Tak to czterej synowie księcia Władysława I (1246–1281): Mieszko, Kazimierz, Przemysław i Bolesław (Bolko) podzielili spuściznę po ojcu między siebie. Na Śląsku Opolskim istniało łącznie siedem księstw: opolskie, raciborskie, cieszyńskie, niemodlińskie, bytomsko-

stützt, u.a. von Władysław I. und Bolesław I. – den Opperherzogen. Viele Ansiedler kamen nach Schlesien u.a. aus den überbevölkerten Regionen des „alten Reiches“ – Franken, Thüringen und Sachsen. Man garantierte ihnen, nicht nur dass sie alle ihre Rechte behalten, sondern auch andere interessante dazu gewinnen. Sie haben neue Dörfer, neben den schon existierenden angelegt, haben Wälder abgeholzt und Sümpfe entwässert. Sie haben auch die Dreifelderwirtschaft eingeführt, die das bisherige Zweifeldersystem ersetzte, außerdem haben sie den eisernen Pflug verwendet, der dazu beigetragen hat die Ernte zu vermehrfachen. Die Dorfeinwohner haben sich mit Landwirtschaft, Obstanbau und Waldbienenzucht beschäftigt. Die Rinder- und Schweinezucht war stark entwickelt. Einen gewissen Prozentsatz stellten Handwerker dar, z.B.: Leinenweberei, Schuhmacher, Schmiede, Stellmacher, Schneider, und Böttcher.

Von der erhöhten Ansiedlung der deutschen Bevölkerung nach Schlesien schrieb M. Bobrzyński (*„Dzieje Polski w zarysie”*, s.132, Verlag aus dem Jahr 1972) u.a. so: *„Herzöge umgaben sich mit Deutschen, nahmen ihre Kleider und Bräuche an. Nach ihnen machten es auch reichere Herren und das deutsche Element regierte in den Städten als auch kleinen Dörfern. Der wichtigste einst polnische Stadtviertel brach auch die ehesten Beziehungen die es mit Polen verbunden hatten ab, es hat aufgehört das polnische Leben zu leben, und es zu formen...”*.

Unter der Regentschaft Heinrich III. Sohnes – Heinrich IV (geboren 1258) trat der Breslauer Bezirk auf den Weg die feudale Zersplitterung zu überwinden (er bekam die kłodzka, ołobucka und im folgenden Jahr auch die krośnieńska Region zurück). Am Ende seines Lebens (er starb am 24. Juni 1290 in Breslau, nicht ohne Verdacht auf Vergiftung) beschloss er das Projekt der Wiederaufnahme der königlichen Würde zu vollbringen, jedoch konnte er es nicht mehr realisieren. Das Werk der Wiedervereinigung versuchte auch der Herzog von Glogau – Heinrich III zu vollenden. Als Hindernis in Erreichung dieses edlen Ziels erwies sich die im Süden aufgewachsene Böhmisches Macht. Der böhmische König Wacław II. krönte sich zum polnischen König (im Jahr 1300) und Schlesien wurde in 17 Herzogtümer zersplittert und von der Böhmisches Krone abhängig.

Am Ende des XIII Jh. zerkleinerte sich Oberschlesien stark und das große Herzogtum Opperln zerfiel in vier kleinere Herzogtümer – Teschen, Beuthen, Ratibor und Opperln. So teilten die vier Söhne von Władysław I. (1246–1281) - Mieszko, Kasimir, Przemysław und Bolesław (Bolko) das väterliche Erbe unter sich auf. Im Opperln Schlesien existierten insgesamt sieben Herzogtümer: Teschen, Namslau, Cosel-Beuthen, Auschwitz und Zator. Im Jahr 1337 befand sich das Herzogtum Ratibor in der Macht der Přemysliden. Einige von diesen Herzogtümern waren Ephemere, deren Existenz manchmal sehr kurz war und ihre Entstehung mit der Verzweigung der Piastenlinien verbunden war. Professor K. Jasiński stellte insgesamt 151 ober-schlesische Piasten und 260 niederschlesische Piasten fest. Im XIII Jh. entfernten sich die Oberschlesier Piasten von den Niederschlesier Piasten und das Bewusstsein der Abstammung beider Linien von den Schlesienschen Herzogen verwischte sich.

In den Jahren 1327–1335 war der groß teil der schlesienschen Herzogtümer ein Lehen des Johann von Luxemburg und Polen treu blieb nur der Schweidnitzer Zweig der Schlesienschen Piasten (bis 1392, d.h. bis zur Trauung Karl IV. König von Böhmen mit Anna der Herzogin von Schweidnitz). Polen verzichtete auf diese Herzogtümer offiziell am 9. Februar 1339. Die Unterordnung des aufgeteilten Schlesiens an Böhmen beendet die Etappe der staatlichen Verbindung dieser Region mit Polen der Piasten.

-kozielskie, oświęcimskie i zatorskie. W 1337 roku Księstwo raciborskie znalazło się pod władzą Przemyślidów opawskich. Niektóre z tych księstw, to księstwa efermerydy, których żywotność była nieraz bardzo krótka, a ich powstanie wiązało się z rozgałęzieniem linii piastowskich. Profesor K. Jasiński doliczył się łącznie 151 Piastów górnośląskich i 260 na Dolnym Śląsku. W wieku XIII nastąpiło oddalenie się Piastów górnośląskich od dolnośląskich, zatarła się świadomość przynależności obydwu linii od książąt śląskich.

W latach 1327–1335 większość księstw śląskich stała się lennem Jana Luksemburczyka, a wiernymi Polsce pozostali tylko Piastowie świdniccy (do 1392 roku, tj. do zawarcia związku małżeńskiego Karola IV, króla Czech, z Anną księżną świdnicką). Polska zrzekła się formalnie prawa do tych księstw 9 lutego 1339 roku. Podporządkowanie rozdrobnionego Śląska państwu czeskiemu zamyka etap państwowej przynależności tej dzielnicy do Polski piastowskiej.

W latach 1419–1432 Śląsk był ogarnięty wojnami husyckimi, które toczyły się na tle religijnym, społecznym i narodowościowym. Czesi zaproponowali tron Władysławowi Jagielle, który odrzucił jednak propozycję wobec sprzeciwu episkopatu polskiego. W 1471 roku na tron czeski wstąpił Władysław Jagiellończyk, syn Kazimierza Jagiellończyka, króla Polski.

W 1515 roku w Wiedniu Jagiellonowie czesko-węgierscy i polscy zawarli z Habsburgami układ na przeżycie, przewidujący, że jeżeli szybciej wymrą Jagiellonowie czesko-węgierscy to Czechy, Węgry i Śląsk obejmą Habsburgowie. W 1526 roku w bitwie pod Mohaczem zginął bezpotomnie Ludwigo Jagiellończyk. W myśl układu wiedeńskiego jego dziedzictwo przejęli Habsburgowie, którzy byli władcami Austrii, Węgier i Czech oraz sprawowali godność cesarską w Niemczech. Ten stan rzeczy trwał do 1740 roku. W okresie habsburskim, w 1675 roku, zmarł ostatni panujący książę piastowski Jerzy Wilhelm, na którym wygasła linia Piastów Śląskich. W 1740 roku Fryderyk II, król pruski, najechał zbrojnie na Śląsk. Po klęsce pod Małujowicami (10 kwietnia 1741 roku) i pokojem wrocławskim (1742) Austria oddała Prusom Śląsk z wyjątkiem ziemi opawsko-cieszyńskiej. Kolejne wojny śląskie (II wojna śląska i wojna siedmioletnia) utrwaliły na okres dwóch wieków panowanie monarchii Hohenzollernów na Śląsku.

Wybuch wojny w 1914 roku i klęska Niemiec (1918) ożywiły nadzieje Śląska na łączność z odrodzoną Polską. W pierwszej ćwierci XX wieku Śląsk przeżył trzy powstania (1919, 1920, 1921) i plebiscyt w 1921 roku. W ich wyniku Polska odzyskała wschodnią część Śląska – późniejsze województwo śląskie. W czasie drugiej wojny światowej Niemcy przekształcili województwo śląskie w rejencję katowicką i przesunęli jej granice na wschód. W 1945 roku w wyniku postanowień konferencji poczdamskiej do Polski wróciło terytorium Śląska aż po Nysę Łużycką.

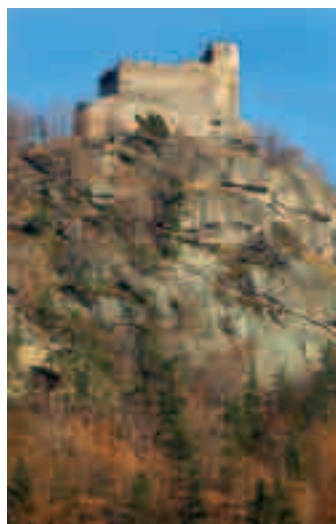
Ryszard Morawiec

In den Jahren 1419-1432 war Schlesien in die Hussitenkriege die sich auf der religiösen, bürgerlichen und staatlichen Ebene abspielten, eingemischt. Die Böhmen baten den Thron Władysław II. Jagiełło an, der wegen dem Widerspruch des polnischen Episkopats das Angebot ablehnte. Im Jahr 1471 bestieg Władysław Jagiellończyk, Sohn von Kasimir Jagiellończyk, dem König von Polen, den böhmischen Thron.

Im Jahr 1515 schlossen die böhmisch-ungarischen Jagiellonen in Wien mit den Habsburgern ein „überlebens Abkommen“, das vorausah, das wenn die böhmisch-ungarischen Jagiellonen aussterben – gehören Böhmen, Ungarn und Schlesien den Habsburgern. 1526 während der Schlacht bei Mohács verstarb der nachkommenlose Ludwig Jagiellończyk. Dem Wiener abkommen gemäß übernahmen sein Erbe die Habsburger, die Besitzer von Österreich, Ungarn, Böhmen waren und die kaiserliche Würde in Deutschland trugen. Diese Sachlage dauerte bis 1740. In der Habsburgerzeit verstarb im Jahr 1675 der letzte regierende Piasten Herzog – Georg Wilhelm, an dem die Linie der schlesischen Piasten erlöschte. Im Jahr 1740 griff der preußische Herzog - Friedrich II. Schlesien an. Nach der Niederlage in der Schlacht bei Mollwitz (10. April 1741) und dem Breslauerabkommen (1742) gab Österreich Preußen Schlesien außer der opawsko-cieszyńska Region zurück. Die weiteren Schlesischen Kriege (der II. Schlesische Krieg und der Siebenjährige Krieg) befestigten für zwei Jahrhunderte lang die Regentschaft der Hohenzollern in Schlesien.

Der Ausbruch des Krieges im Jahr 1914 und die Niederlage Deutschlands (1918) belebten die Hoffnungen Schlesiens auf die Kontakte mit dem neugeborenen Polen. Im ersten Viertel des XX Jh. überstand Schlesien drei Aufstände (1919; 1920; 1921) und ein Plebiszit im Jahr 1921. In deren Folge Polen den östlichen Teil Schlesiens – die spätere Woiwodschaft Schlesien bekam. Während des II. Weltkriegs wandelte Deutschland die Woiwodschaft Schlesien in den Regierungsbezirk Kattowitz um und verschob seine Grenzen nach Osten. Im Jahr 1945 infolge der Beschlüsse der Potsdamer Konferenz bekam Polen das Gebiet Schlesiens bis zur Nysa Łużycka zurück.

Ryszard Morawiec

Chojnik.
Zamek rodziny Schaffgotsch
Kynast.
Schloss der Familie von Schaffgotsch

Wrocław.
Ratusz od strony wschodniej
Breslau.

Das Rathaus von der östlichen Seite

*Wrocław. Plac Solny
Breslau. Der Salzplatz*

*Wrocław. Kościół pw. św. Marii Magdaleny
Breslau. Die St. Maria Magdalena Kirche*

*Wrocław. Kamieniczki Jaś i Małgosia
Breslau. Die Häuser Hänsel und Gretel*

Wrocław.
Katedra pw. św. Jana Chrzciciela
Breslau.
Kathedrale des hl. Johannes des Täuflers

Wrocław. Aula Leopoldina
na Uniwersytecie Wrocławskim
Breslau. Aula Leopoldina
im Hauptgebäude der Universität Breslau

Bardo.
*Kościół pw. Nawiedzenia
 Najświętszej Marii Panny
 Wartha.
 Die Kirche Maria Heimsuchung*

Bolków.
*Ruiny gotyckiego zamku
 książąt piastowskich
 Bolkenhain.
 Ruinen des gotischen Schlosses
 der Piasten-Fürsten*

Bolków.
*Ratusz i fragment rynku
 Bolkenhain.
 Das Rathaus und ein Teil des Rings*

*Borowa.
Pałac rodziny von Schwerin
Bohrau.
Schloss der Familie von Schwerin*

*Brunów.
Neobarokowy pałac,
obecnie hotel
Braunau.
Neobarocker Palast,
heute ein Hotel*

*Bukowiec.
Barokowy pałac
Friedricha von Reden
Buchwald.
Das Barockschloss
von Friedrich von Reden*

Bolesławiec.

*Ratusz z XV wieku, przebudowany w XVI stuleciu
Bunzlau.*

Das Rathaus aus dem XV Jh., umgebaut im XVI Jh.

Bolesławiec.

*Kamieniczki na rynku
Bunzlau.*

Häuser am Ring

*Bolesławiec.
Najdłuższy most w Polsce o długości 490 m
Bunzlau.
Die längste Brücke in Polen, 490 m lang*

*Bolesławiec.
Muzeum Ceramiki
Bunzlau.
Das Keramikmuseum*

*Bystrzyca Kłodzka. Panorama miasta od strony południowej
Habelschwerdt. Das Panorama der Stadt von der südlichen Seite*

*Chełmsko. Zespół drewnianych domów tkaczy lnu z 1707 roku
Schömberg. Eine Anlage hölzerner Häuser der Leinenweber aus dem Jahr 1707*

*Duszniki Zdrój. Stara papiernia, obecnie muzeum
Bad-Reinerz. Die alte Papierfabrik, heute ein Museum*

*Dzierżoniów. Ratusz
Reichenbach. Das Rathaus*

*Dzierżoniów.
Mury miejskie.
Kamienna tablica z wizerunkiem
św. Jerzego, patrona miasta
Reichenbach.
Die Stadtmauern. Eine Steintafel mit
dem Abbild des Hl. Georg,
des Patrons der Stadt*

*Dobromierz.
Ratusz z 1908 roku
na placu Wolności
– dzisiejsza siedziba
Urzędu Gminy
Hohenfriedeberg.
Das Rathaus auf dem
Freiheitsplatz aus dem Jahr
1908 – der heutige Sitz des
Gemeindeamtes*

*Dobromierz.
Pomnik
św. Nepomucena
w centrum Dobromierza
z 1728 r., odnowiony
w 2010 roku
Hohenfriedeberg.
Das Denkmal des
Hl. Nepomuk aus dem
Jahr 1728, im Zentrum der
Stadt, renoviert im
Jahr 2010*

*Pietrzyków.
Murowany wiatrak typu
holenderskiego
z 1790 roku
Hohenpetersdorf.
Eine Windmühle
im niederländischen Stil aus
dem Jahr 1790*

*Bronówek.
Wieża widokowa
z 1845 roku
Börnchen.
Ein Aussichtsturm
aus dem Jahr 1845*

Gryfów Śląski. Ratusz z XVI wieku, z wieżą przebudowaną w 1930 roku Greiffenberg. Rathaus aus dem XVI Jh., mit dem Turm, der im Jahr 1930 umgebaut wurde

Gromadka. Neogotycki pałac z II połowy XIX wieku Gremsdorf. Neogotischer Palast aus der II. Hälfte des XIX Jh.

Głogów. Zamek, obecnie siedziba muzeum Glogau. Ein Schloss, heute Sitz eines Museums

Gromadka. Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1910 roku Gremsdorf. Kirche der Muttergottes von Tschenstochau, aus dem Jahr 1910

Grodziec.
Zamek książąt
legnickich
Gröditzberg.
Ein Schloss der
Liegnitzer Fürsten

Henryków.
Klasztor cystersów
ufundowany
w XIII wieku
Heinrichau.
Das Zisterzienserkloster
aus dem XIII Jh.

Jagniątków.
Dom G. Hauptmanna,
laureata Nagrody
Nobla z 1912 roku
Aagnetendorf.
Haus von
G. Hauptmann,
des Nobelpreisträgers
aus dem Jahr 1912

*Jaworzyna Śląska.
Muzeum Przemysłu
i Kolejnictwa na Śląsku
Königszelt.
Museum für Industrie
und Eisenbahnwesen*

*Jawor. Kościół NMP w zespole klasztornym
Bernardynów z XV wieku*

*Jauer. Die Marienkirche in der Klosteranlage
der Bernhardiner aus dem XV Jh.*

*Jawor. Polichromie z XVI wieku oraz
wystawa stała Muzeum Regionalnego*

*Jauer. Polychromien aus dem XVI Jh.
und eine Dauerausstellung im Regionalmuseum*

*Jawor.
Ratusz w stylu neorenesansowym
z końca XIX wieku
Jauer.
Rathaus im Neorenaissancestil,
aus dem Ende des XIX Jh.*

*Jawor.
Kościół Pokoju z 1655 roku,
od 2001 roku na liście zabytków UNESCO
Jauer.
Eine Friedenskirche aus dem Jahr 1655,
seit 2001 Jahr auf der UNESCO Liste*

*Jelenia Góra – Cieplice.
Wnętrze pałacu Schaffgotschów
Hirschberg.
Innenräume des Palasts
der Familie von Schaffgotsch*

*Jelenia Góra.
Kościół Łaski, dawna
ewangelicka świątynia z 1718 roku
Hirschberg.
Die Gnadenkirche,
ein ehemaliges evangelisches
Gotteshaus aus dem Jahr 1718*

Jelenia Góra.
Barokowy ratusz z I połowy XVIII wieku
Hirschberg.
Barockes Rathaus aus der I. Hälfte XVIII Jh.

<<
Jelcz-Laskowice.
Renesansowy pałac z XIX wieku
Jeltsch-Laskowitz.
Ein Renaissancepalast aus dem XIX Jh.

*Kamieniec Ząbkowicki.
Neogotycki pałac zaprojektowany
przez K. F. Schinkla
Camenz. Neogotisches Schloss
gestaltet von K. F. Schinkel*

*Kamieniec Ząbkowicki.
Drewniany ołtarz w kościele
cystersów jest najwyższym
w Europie
Camenz.
Der hölzerne Altar
in der Zisterzienserkirche ist
der höchste in ganz Europa*

*Kamieniec Ząbkowicki.
Główna fasada kościoła cystersów
Camenz.
Fassade der Klosterkirche*

Karpacz. Kościół Wang z XIII wieku, przeniesiony w 1844 roku z inicjatywy hrabiny von Reden z Bukowca Krummhübel. Die Wangkirche aus dem XIII Jh., übertragen im Jahr 1844 auf Anregung der Gräfin von Reden aus Buchwald

Karpniki. Dąbów pałac z XIX wieku, dziś jest siedzibą ekskluzywnego hotelu Fischbach. Das Eichenschloss aus dem XIX Jh., heute Sitz eines exklusiven Hotels

Kąty Wrocławskie. Neorenesansowy ratusz z XIX wieku z wieżą wzniesioną w XV stuleciu Kanth. Neorenaissance-Rathaus aus dem XIX Jh., mit dem Turm aus dem XV Jh.

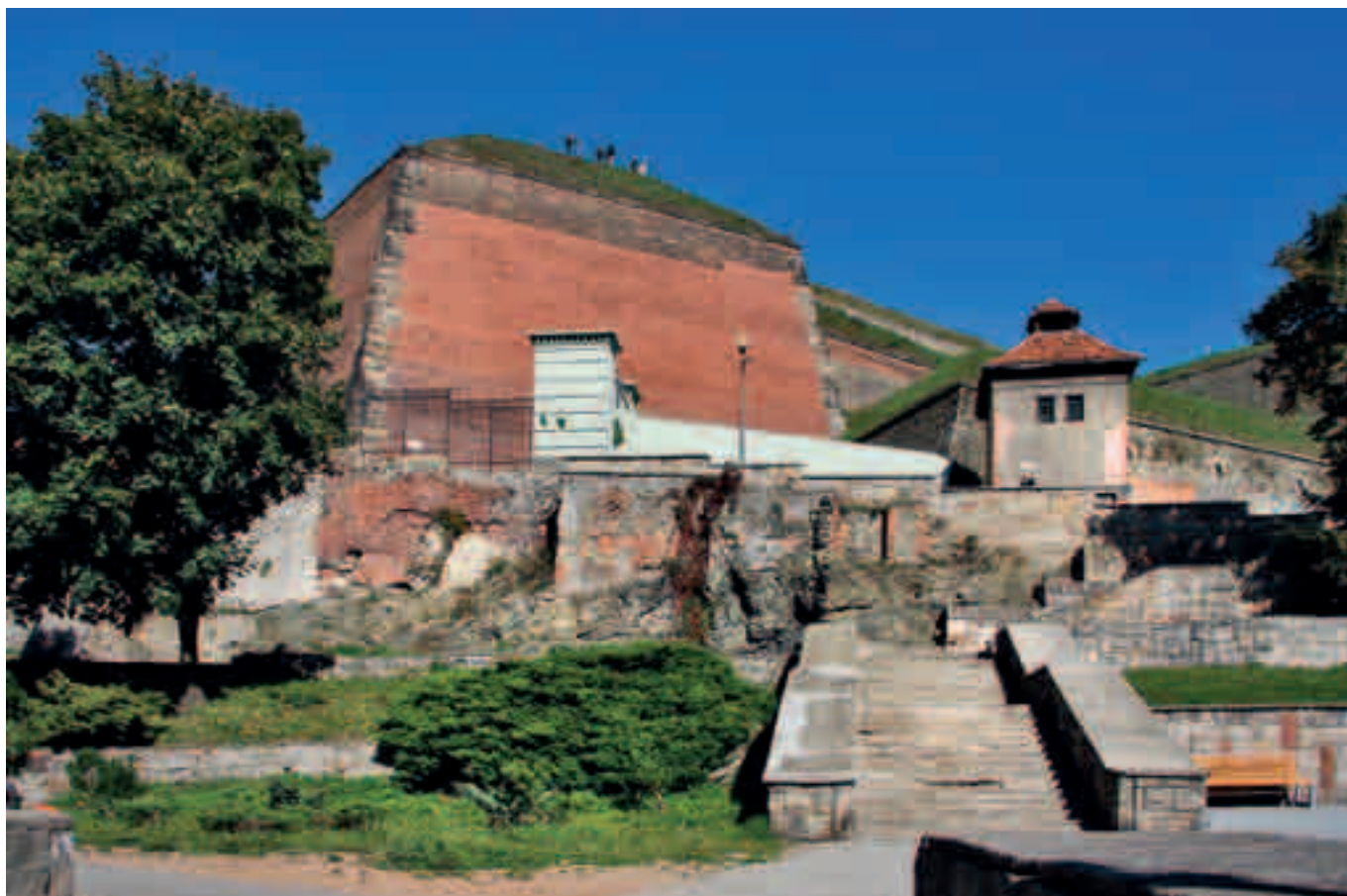

*Kliczków. Okazate założenie pałacowo-parkowe wzniesione w latach 1881–83
Klitschdorf. Prächtige Schloss-Park-Anlage errichtet in den Jahren 1881–83*

*Kowary. Klasycystyczny ratusz z 1789 roku
Schmiedeberg. Das klassizistische Rathaus aus dem Jahr 1789*

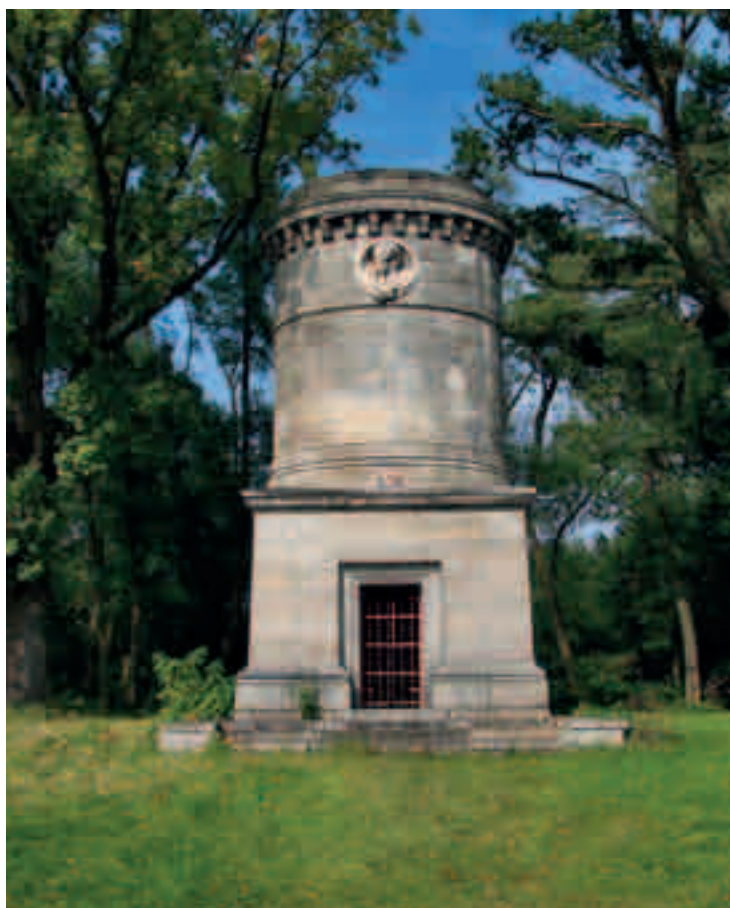

Kłodzko. Twierdza Kłodzka była ważną częścią systemu ochrony Śląska
Glatz. Festung Glatz war ein wichtiger Teil des schlesischen Schutzsystems

Kłodzko. Gotycki most nad Młynówką z około 1390 roku
Glatz. Die Brücke über den Mühlgraben, etwa 1390

*Krobiełowice. Mauzoleum marszałka Gebharda von Blücher
Krieblowitz. Das Mausoleum des Marschalls Gebhard von Blücher*

*Krobiełowice. Renesansowy pałac, obecnie hotel
Krieblowitz. Ein Renaissancepalais, heute ein Hotel*

*Krzeszów. Barokowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP
w klasztorze cystersów z XIII wieku
Grüssau. Eine barocke Kirche der Maria
Himmelfahrt im Zisterzienserkloster aus dem XIII Jh.*

*Książ. Zamek rodziny Hochbergów, obecnie muzeum i hotel
Fürstenstein. Das Schloss der Familie Hochberg, heute ein Museum und Hotel*

*Krzyżowa. Barokowy pałac z XVIII w., obecnie siedziba Fundacji dla Porozumienia Europejskiego
Kreisau. Ein Barockpalast aus dem XVIII Jh., heute Sitz der Stiftung für die Europäische Verständigung*

Lądek Zdrój. Kryty most z lat 30. XX wieku, jedyny tego typu w Polsce Bad Landeck. Eine überdachte Brücke aus den 30er Jahren des XX Jh., die einzige Brücke dieser Art in Polen.

Lądek Zdrój. Dom zdrojowy i kąpielisko Wojciech zbudowane w latach 1878–80 Bad Landeck. Das Kurhaus Wojciech mit Badestelle gebaut in den Jahren 1878–80

Legnickie Pole. Kościół klasztoru benedyktynów pw. św. Jadwigi i Krzyża Świętego Wahlstatt. Die Klosterkirche der Benediktiner aus dem XVIII Jh.

Legnica. Kramy śledziowe z poł. XVI w. na rynku
Liegnitz. Häuser am Ring aus der Hälfte des XVI Jh.

Legnica. Dom Pod Przepiórczym Koszem z XVI wieku
Liegnitz. Das Haus „zum Wachtelkorb“, aus dem XVI Jh.

Legnica.
Wolnostojąca kaplica zamkowa z XIII wieku
Liegnitz.
Eine Burgkapelle aus dem XIII Jh.

Legnica.
Mauzoleum Piastów w kościele św. Jana Chrzciciela
Liegnitz.
Mausoleum der Piasten in der Kirche
des Hl. Johannes des Täufers

<<
Legnica.
Teatr Miejski z 1842 roku
i barokowy Stary Ratusz z 1741 roku
Liegnitz.
Das Stadttheater aus dem Jahr 1842 und
das barocke Altrathaus aus dem Jahr 1741

Lubiż. Zespół opactwa cystersów od strony południowo-wschodniej
Leubus. Die Anlage der Zisterzienserabtei von der süd-östlichen Seite

Lubomierz. Ratusz, po lewej fragment kościoła św. Maternusa
Liebenthal. Das Rathaus, links ein Teil der Maternuskirche

*Lwówek Śląski.
Sklepienia w ratuszowej sali na parterze
Löwenberg.
Das Gewölbe im Rathausaal im Erdgeschoss*

*Lwówek Śląski.
Fragment murów po stronie południowej
Löwenberg.
Ein Teil der Mauern von der südlichen Seite*

*Lwówek Śląski.
Brama Lubańska z XVII wieku
i fragment muru z gankiem
Löwenberg.
Ein Tor aus XVII Jh. und ein Teil der Mauer*

<<

Lwówek Śląski.
Ratusz i wieża z XV wieku
Löwenberg.
Das Rathaus
und der Turm aus dem XV Jh.

Łomnica.
Barokowy pałac
z II połowy XVII wieku
Lomnitz.
Ein Barockpalast
aus der II Hälfte des XVII Jh.

Mirsk.
Renesansowy ratusz z XVI wieku,
przebudowany w latach 1774–75
Friedeberg.
Das Renaissance-Rathaus aus dem
XVI Jh., das in den Jahren 1774–75
umgebaut wurde

Lwówek Śląski.
Romański kościół
pw. Wniebowzięcia NMP
z XV wieku
Löwenberg.
Eine romanische Kirche
der Himmelfahrt aus dem XV Jh.

*Mysłakowice.
Neogotycki pałac pruskich
królów z XIX wieku
Erdmannsdorf.
Ein neogotischer Palast
der preußischen Könige
aus dem XIX Jh.*

*Mysłakowice.
Chata tyrolska z XIX wieku
Erdmannsdorf.
Tirolerhäuser aus dem XIX Jh.*

*Mysłakowice. Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z XVIII wieku.
Na zdjęciu antyczne kolumny z Pompei
Erdmannsdorf. Die Kirche des Heiligsten Herzens Jesu aus dem XVIII Jh.,
Auf dem Foto antike Säulen aus Pompei*

*Mysłakowice.
Chata tyrolska z XIX wieku
Erdmannsdorf.
Tirolerhäuser aus dem XIX Jh.*

*Modła.
Kościół Matki Boskiej Różańcowej z XIX wieku,
projektu C. Lüdecke
Modlau.
Die Kirche der Rosenkranzes Muttergottes, XIX Jh.,
nach dem Projekt von C. Lüdecke*

*Niemcza.
Ratusz z XIX wieku
Nimptsch.
Das Rathaus aus dem XIX Jh.*

*Niemcza.
Brama Górna na linii murów miejskich
wznoszonych od XIII wieku
Nimptsch.
Das Obertor auf der Linie der Stadtmauern,
die im XIII Jh. errichtet wurden*

*Oleśnica.
Zamek książąt oleśnickich
z XVI wieku, wielokrotnie
przebudowywany
i powiększany
Oels.
Das Schloss der Oels Fürsten aus
dem XVI Jh., mehrfach umgebaut
und vergrößert*

*Oleśnica. Klasycystyczny ratusz z XIX wieku
Oels. Das klassizistische Rathaus aus dem XIX Jh.*

Ośta.
Klasycystyczny kościół
pw. św. Piotra i Pawła z 1826 roku
Aslau.
Eine klassizistische Kirche der
Hl. Peter und Paul aus dem Jahr 1826

>>

Pieszyce.
Barokowy pałac z XVII wieku,
obecnie w remoncie
Peterswaldau.
Der Barockpalast
aus dem XVII Jh.,
gegenwärtig wird er renoviert.

Oława.
Zamek książąt brzesko-legnickich,
w XVII wieku siedziba
Jakuba Sobieskiego
Ohlau.
Das Schloss der Fürsten von
Liegnitz-Brieg, im XVII Jh.
war es Sitz des Jakob Sobieski

*Płakowice. Renesansowy dwór z II połowy XVI wieku
Plagwitz. Ein Renaissancehof aus der II. Hälfte des XVI Jahrhunderts*

Prochowice.
 Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
 z 1847 roku
 Parchwitz.
 Die Kirche des hl. Johannes
 des Täufers, 1847

Prochowice.
 Ratusz z XV wieku,
 odrestaurowany w 2011 roku
 Parchwitz.
 Das Rathaus aus dem XV Jh.

Prochowice.
 Zamek z XV wieku, przebudowany
 w XVI stuleciu w stylu renesansowym
 Parchwitz.
 Ein Schloss aus dem XV Jh., im XVI Jh.
 im Renaissancestil umgebaut

Rostoka. Renesansowo – barokowy pałac z XVI w., przebudowany w XVIII w.
Rohnstock. Ein Palast im Renaissance- und Barockstil aus dem XVI Jh., umgebaut im XVIII Jh.

Rogoźnica. Obóz koncentracyjny Gross Rosen założony w 1940 roku, od 1983 roku Muzeum Gross Rosen. Ein Konzentrationslager errichtet im Jahr 1940, seit 1983 Jahr ein Museum

Rudna. Ratusz z 1773 roku powstał z fundacji Fryderyka II Wielkiego Raudten. Das Rathaus aus dem Jahr 1773, ist aus der Stiftung des Friedrich II. von Hohenzollern entstanden.

Samotwór.
Pałac zbudowany w XVIII wieku,
wg projektu K. G. Langhansa
Romberg.
Ein Palast aus dem XVIII Jh.,
errichtet nach dem Projekt
von K. G. Langhans

Siedlęcín.
Wieża książęca znana
z pięknych polichromii
Boberröhrsdorf.
Der Fürstenturm der wegen
der schönen Polychromien
bekannt ist

Sieniawka.
Szachulcowy dwór z XVII wieku
Lauterbach.
Ein Hof aus dem XVII Jh.

Sobótka. Kościół pw. św. Anny z XIV wieku
Zobten am Berge. Die Kirche der Hl. Anna aus dem XIV Jh.

Sobótka Górka. Neorenesansowy pałac z II połowy XIX wieku, obecnie hotel
Gorkau. Ein Neo-Renaissance Palast aus der II. Hälfte des XIX Jh., heute ein Hotel

Stankowice.
 Okazały zamek Czocha
 z XIII wieku, rozbudowany
 w XVI stuleciu
 Tschocha.
 Das prächtige Czoch-Schloss
 aus dem XIII Jh.,
 ausgebaut im XVI Jh.

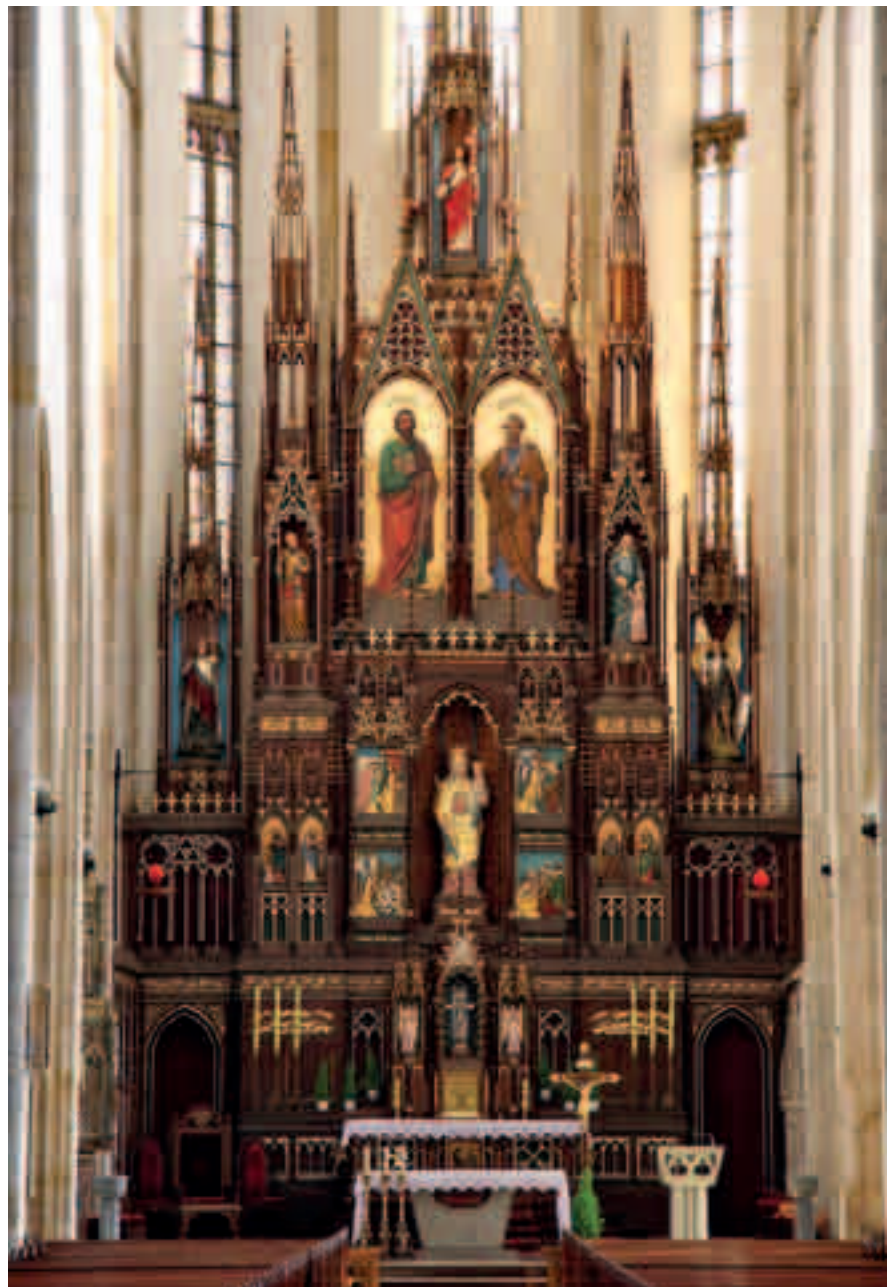
Stronia.
 Romański kościółek
 pw. Narodzenia NMP
 z II połowy XIII wieku
 Stronn.
 Die romanische Maria Geburt Kirche
 aus der II. Hälfte des XIII Jh.

Strzegom.
Basteja z XV wieku, przebudowana na kaplicę św. Antoniego Striegau.
*Eine Bastei aus dem XV Jh.,
umgebaut auf die Kapelle des Hl. Antonius*

Strzegom.
Gotycki kościół pw. śś. Piotra i Pawła z XIV wieku Striegau.
Die gotische Kirche der Hl. Peter und Paul aus dem XIV Jh.

Strzegom.
Ołtarz w kościele św. Piotra i Pawła Striegau.
Der Altar in der Kirche der Hl. Peter und Paul

Strzelin.
Romański kościół św. Gotarda
z XIII wieku
Strehlen.
Die romanische Kirche
des Hl. Gotthard aus dem XIII Jh.

Sulików.
Szachulcowe domy
podcieniowe z XVII
i XVIII wieku
Schönberg.
Fachwerkhäuser aus dem
XVII und XVIII Jh.

Sokołowiec.
Neogotycki pałac
z końca XIX wieku
Falkenheim.
Neogotisches Palais aus dem
Ende des XIX Jh.

Sułów.
*Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej
 z XVIII wieku*

Sulau.
*Die Kirche der Heiligen Mutter Gottes
 von Tschenschow aus dem XVIII Jh.*

>>

Śnieżne Kotły. Dawne schronisko z XIX wieku,
 dziś telewizyjna stacja przekaźnikowa
 Schneegruben. Ehemaliges Heim aus dem XIX Jh.,
 heute Fernsehstation

Szczawno. Dawny Dom Zdrojowy z 1845 roku
 z halą spacerową
 Bad Salzbrunn. Ehemaliges Kurhaus
 aus dem Jahr 1845 mit der Spazierhalle

Szklarska Poręba.
Zabudowa z XIX i XX wieku
Schreiberhau.
Alte Bebauung aus dem XIX und XX Jh.

Środa Śląska.
Fragment ratusza, dziś Muzeum Regionalne,
m.in. w zbiorach tzw. skarb średzki
Neumarkt.
Ein Teil des Rathauses, heute das Regionalmuseum,
in den Sammlungen, u.a. der Schatz von Neumarkt

Świdnica. Kościół Pokoju z 1657 roku, od 2001 roku na liście zabytków UNESCO
Schweidnitz. Die Friedenskirche aus dem Jahr 1657, seit 2001 auf der UNESCO Liste

Świerzawa.
Późnoromański kościół pw.
św. Jana Chrzciciela i Katarzyny.
Wewnątrz unikatowe
polichromie z XIII i XIV wieku
Schönau am Katzbach.
Eine spätromanische Kirche
des Johannes des Täuflers und
Katharinas. Im Inneren
Polychromien aus dem
XIII und XIV Jh.

<<
Świeradów.
Dom Zdrojowy z XIX wieku
i najdłuższa hala spacerowa
Bad Flinsberg.
Ein Kurhaus aus dem XIX Jh.
und die längste Spazierhalle

Trzebnica.
Kaplica św. Jadwigi z pomnikiem patronki
Trebnitz.
Kapelle der Hl. Hedwig mit dem Denkmal der Patronin

Twardogóra.
Neobarokowy ratusz, wcześniej budynek sądu okręgowego
Festenberg.
Neobarockes Rathaus, das früher das Gebäude des Bezirksgerichts war

Twardogóra.
Barokowy pałac, obecnie szkoła
Festenberg.
Barockschloss, heute eine Schule

>>
Wambierzyce.
Kościół pw. Nawiedzenia NMP
z XVIII wieku, wielokrotnie
przebudowywany.
Nieopodal kalwaria.
Albendorf.
Die Kirche Maria Heimsuchung
aus dem XVIII Jh.,
mehrfach umgebaut,
in der Nähe der Kalvarienberg

Trzebieszowice. Zamek rodziny von Harbuval-Chamaré, dziś siedziba hotelu Kunzendorf. Schloss der Familie von Harbuval - Chamaré, heute Sitz eines Hotels

Wiązów. Ratusz z XVII wieku, przebudowany w latach 1871–72
 Wansen. Das Rathaus aus dem XVII Jh., umgebaut in den Jahren 1871–72

>>
 Zagrodno.
 Kościół pw. Matki Boskiej
 Nieustającej Pomocy i Chrystusa
 Króla z XVIII wieku
 Adelsdorf.
 Kirche der Muttergottes der
 Immerwährenden Hilfe
 und Christus des Königs
 aus dem XVIII Jh.

Wleń.
 Ruiny twierdzy
 na Górze Zamkowej
 Lahn.
 Ruinen der Festung
 auf dem Schlossberg

Wojanów. Neogotycki pałac z pierwszej połowy XIX wieku, dziś siedziba hotelu Schildau. Neogotischer Palais aus der I. Hälfte XIX Jahrhunderts, heute Sitz eines Hotels

*Żąbkowice Śląskie.
Neogotycki ratusz z XIX wieku
Frankenstein.
Das neogotische Rathaus aus dem XIX Jh.*

*Żąbkowice Śląskie.
Ruiny zamku książęcego
Frankenstein.
Ruinen des Fürstenschlosses*

Ziębice.
Kościół pw. św. Jerzego
z XIII wieku, rozbudowany
w XV stuleciu
Münsterberg.
Die St. Georgkirche aus dem XIII
Jh., ausgebaut im XV Jh.

Złotoryja.
Kościół pw. Narodzenia NMP
z XIII i XIV wieku,
rozbudowany po 1522 roku
Goldberg.
Die Maria Geburt Kirche
aus dem XIII und XIV Jh.,
ausgebaut nach 1522

Żórawina.
Obronny kościół Trójcy Świętej
z XIV wieku, rozbudowany
na początku XVII stulecia
Rothsürben.
Eine Verteidigungskirche der Heiligen
Dreifaltigkeit
aus dem XIV Jh., zu Beginn des
XVII Jh. ausgebaut

Złoty Stok.
 Kościół pw. Najświętszego Zbawiciela z XVI wieku,
 obecnie nieczynny
 Reichenstein.
 Kirche des Heiligsten Heilands aus dem XVI Jh.,
 gegenwärtig nicht betretbar

Złoty Stok.
 Mennica księżęca z 1507 roku
 Reichenstein.
 Die fürstliche Münzstätte aus dem Jahr 1507

*Opole Bierkowice.
Skansen Wsi Opolskiej, założony w 1961 roku
Oppeln.
Ein Freilichtmuseum des Oppelner Dorfs,
angelegt im Jahr 1961*

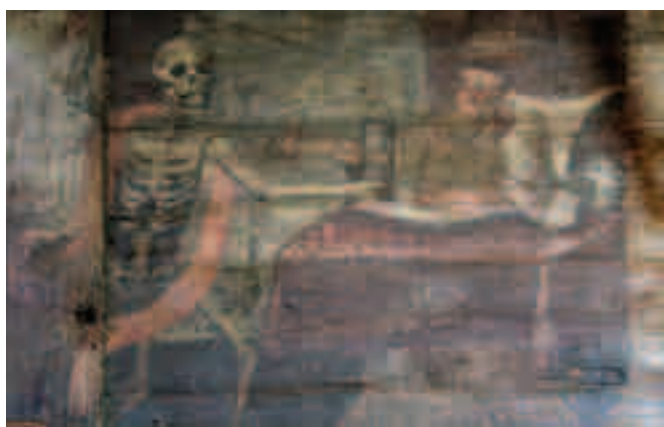
*Opole. Ratusz odbudowany w 1936 roku
Oppeln. Das Rathaus wiederaufgebaut im Jahr 1936*

*Opole.
Mauzoleum Piastów Opolskich
w kościele pw. Trójcy Świętej
Oppeln.
Mausoleum der Oppelner Piasten
in der Kirche der Heiligen Dreifaltigkeit*

Biała. Cmentarz żydowski
Zülz. Der Jüdische Friedhof

Bierdzany. Tzw. śmierć bierdzańska, fragment polichromii w kościele św. Jadwigi Śląskiej Bierdzan. Ein Teil der Polychromie in der Kirche zur Hl. Hedwig von Schlesien

Brzeg. Zamek książąt brzeskich, dziś siedziba Muzeum Piastów Śląskich
Brieg. Ein Schloss der Fürsten von Brieg, heute Sitz des Museums der schlesischen Piasten

>>

Brzeg. Polichromie w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Św.
Brieg. Polychromien in der Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes

Brzeg. Ratusz i zabudowania na rynku
Brieg. Das Rathaus und Gebäude am Ring

*Byczyna. Kościół pw. św. Piotra z XVI wieku
Pitschen. Die St. Peter Kirche aus dem XVI Jh.*

*Dobrodzień. Kościół pw. św. Walentego z XVII wieku
Guttentag. Kirche St. Valentin aus dem XVII Jh.*

*Dobrzeń Wielki.
Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej z 1842 roku
Döbern.
Kirche der Hl. Katharina von Alexandrien aus dem Jahr 1842*

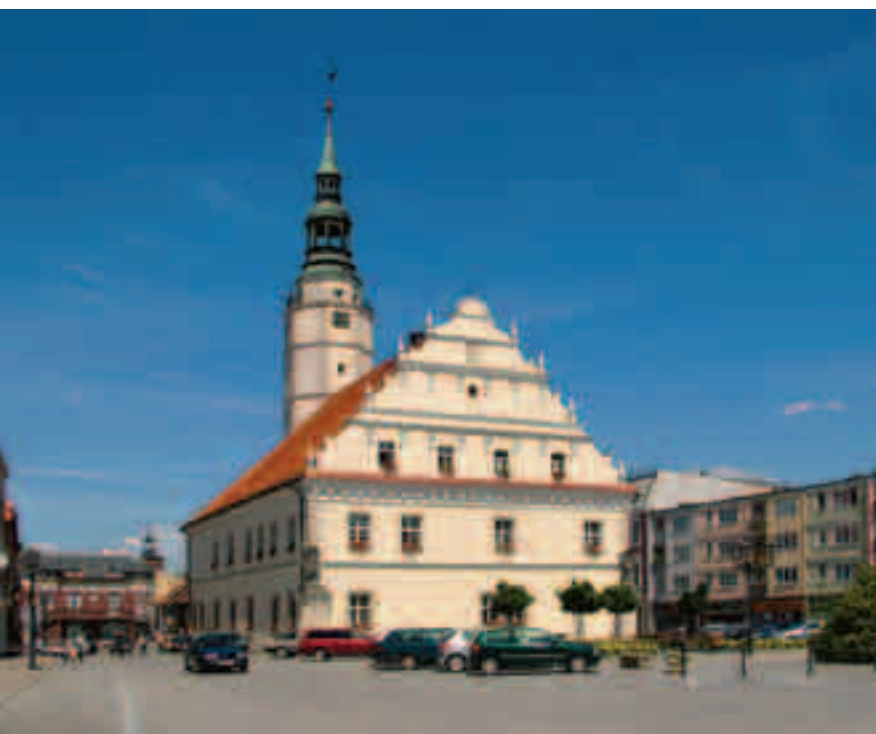

Czarnowz. Kapitułarz w klasztorze Norbertanek
Czarnowanz. Das Kapitelhaus im Kloster der Norbertanerin

Głogówek. Domek Loretański w kościele św. Franciszka z Asyżu
Oberglöggau. Das Loretto Häuschen in der Kirche des Hl. Franziskus von Assisi

Głogówek.
Ratusz z 1608 roku
Oberglögau.
Das Rathaus aus dem Jahr 1608

Głogówek.
Kościół pw. św. Bartłomieja
Oberglögau.
Die St. Bartholomäus Kirche

Głogówek. Kaplica Oppersdorffów
Oberglögau. Kapelle der Familie von Oppersdorff

*Głubczyce. Ratusz z 1570 roku, odbudowany w XXI wieku
Leobschütz. Das Rathaus aus dem Jahr 1570, im XXI Jh. wiederaufgebaut*

*Głubczyce. Mury obronne z XIII–XV wieku
Leobschütz. Verteidigungsmauern aus dem XIII–XV Jh.*

*Góra Świętej Anny.
Pomnik Czynu Powstańczego
z 1953 roku autorstwa
K. Dunikowskiego
St. Annaberg.
Denkmal der Aufständischen Tat
aus dem Jahr 1953,
der Autorschaft
von K. Dunikowski*

*Izbicko.
Pałac rodziny von Strachwitz,
dziś hotel
Stubendorf.
Ein Palais der Familie
von Strachwitz, heute ein Hotel*

*Jemielnica.
Kościół cysterski
pw. Wniebowzięcia NMP
Himmerlwitz.
Eine Zisterzienserkirche
Maria Himmelfahrt*

Kędzierzyn Koźle. Baszta Montalamberta z XIX wieku, część dawnej twierdzy kozielskiej Cosel. Die Bastei von Montalambert aus dem XIX Jh., ein Teil der ehemaligen Festung Cosel

Kluczbork. Neobarokowy ratusz przebudowany w 1926 roku
Kreuzberg. Neobarock Rathaus umgebaut im Jahr 1926

*Klucz. Fragment „dywanów” z kwiatów w czasie Bożego Ciała
Klutschau. Ein Teil der „Blumenteppe“ in der Zeit des Fronleichnam*

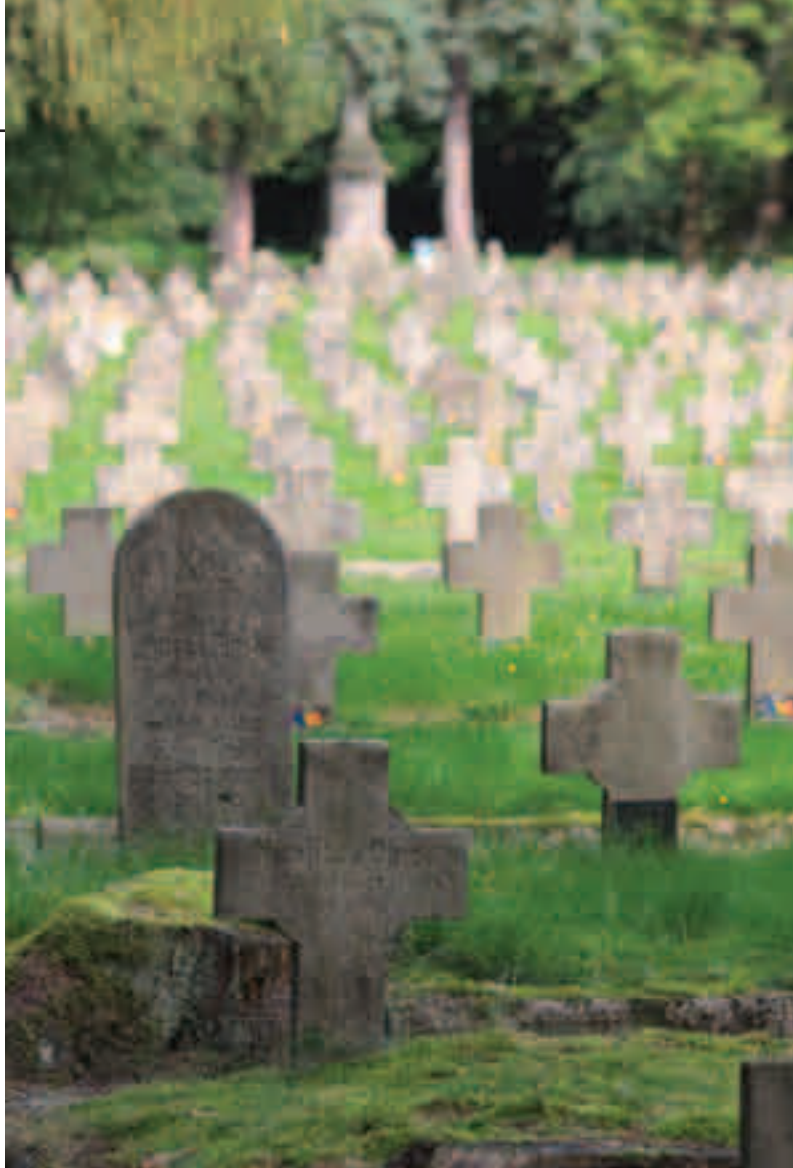
*Kozłowice. Kościół pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela z XVII wieku
Koselwitz. Kirche der Geburt des Johannes des Täufers aus dem XVII Jh.*

*Krzyżowice.
Kościół pw. Wniebowzięcia NMP
z XV wieku
Kreiselwitz.
Maria Himmelfahrt Kirche
aus dem XV Jh.*

*Lipniki.
Kamień graniczny
księstwa biskupów
Lindenau.
Ein Grenzstein
des Fürstentums der Bischöfe*

*Łambinowice.
Cmentarz jeńców wojennych
Lamsdorf.
Friedhof der Kriegsgefangenen*

*Lasowice Wielkie.
Kościół pw. Wszystkich Świętych
z XVI wieku
Gross Lassowitz.
Die Allerheiligenkirche aus dem XVI Jh.*

Małujowice.

Polichromie w kościele pw. Jakuba Apostoła

Mollwitz.

Polychromien in der Kirche des Jakobs des Apostels

Namysłów.

Wieża Krakowska na linii murów obronnych Namslau.

Der Krakauer Turm auf der Linie der Verteidigungsmauern

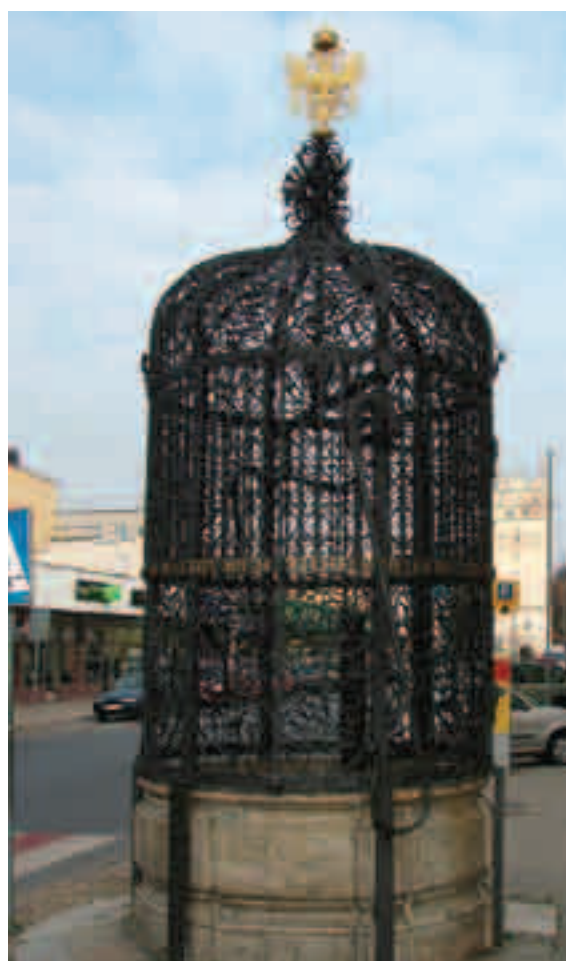
*Niewodniki.
Pałac z lat 70. XIX wieku
Niewodnik.
Ein Palais aus den 70er
Jahren des XIX Jh.*

*Moszna.
Eklektyczny pałac z XIX wieku
Moschen.
Ein eklektischer Palast
aus dem XIX Jh.*

Nysa. Dawny zespół klasztorny Bożogrobców
Neisse. Die Klosteranlage des Ritterordens vom Hl. Grab zu Jerusalem

Nysa. Piękna Studnia, wykonana w 1686 roku
Neisse. Ein schöner Brunnen, 1686

Olesno.
Dawny ratusz, zbudowany w latach 1820–21
Rosenberg. Das ehemalige Rathaus,
errichtet in den Jahren 1820–21

<<

Nysa.

Kościół św. Jakuba z XII wieku
i dzwonnica z XV stulecia

Neisse.

Die St. Jakobs Kirche aus dem XII Jh.
und der Glockenturm aus dem XV Jh.

Olesno.
Kościół pw. św. Anny w kształcie
pięcioramiennej gwiazdy
Rosenberg.
Die St. Anna Kirche in der Form
eines fünfzackigen Sterns

Otmuchów.
Zegar na wieży ratusza z XVI wieku
Ottmachau.
Eine Uhr auf dem Turm des Rathauses
aus dem XVI Jh.

Ozimek.
Najstarszy żeliwny most wiszący w Europie,
wzniesiony w latach 1825–27
Malapane.
Älteste gusseiserne Hängebrücke in Europa,
erhoben 1825–27

Paczków.

Kościół św. Jana Ewangelisty, zbudowany
w latach 1361–89, powiększony w XV wieku

Patschkau.

St. Johannes-Evangelist-Kirche,
erbaut 1361–89 und vergrößert im XV Jh.

Pokój.

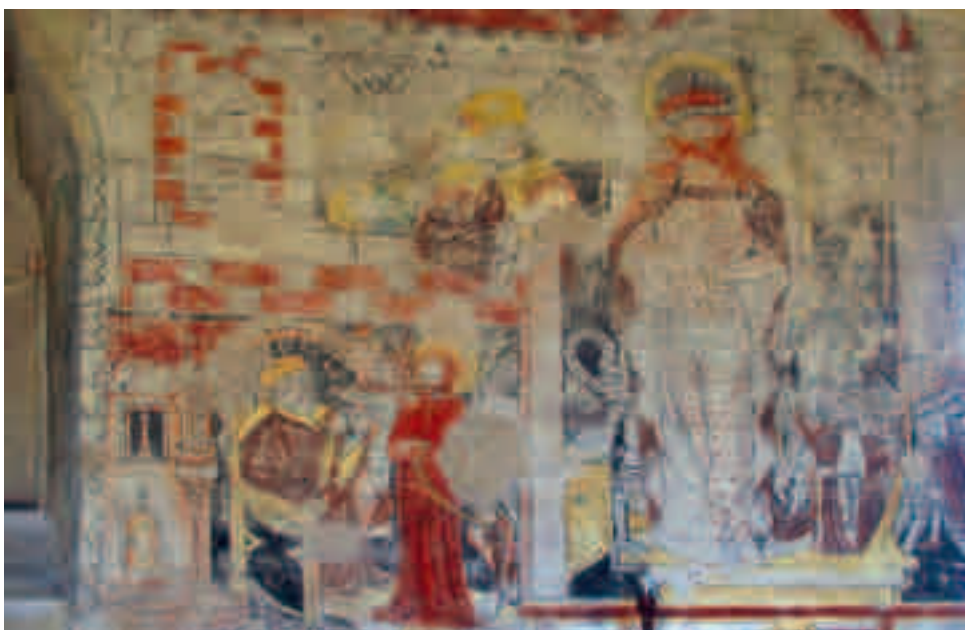
Późnobarokowy kościół ewangelicki z 1775 roku
Carlsruhe.

Eine spätbarocke evangelische Kirche
aus dem Jahr 1775

Praszka.
Synagoga z połowy XIX wieku
Praszka.
Eine Synagoge
aus der Hälfte des XIX Jh.

Strzelniki.
Polichromie z XIV i XV wieku
w kościele św. Antoniego
Jägerndorf.
Polychromien aus dem XIV
und XV Jh. in der Kirche
des Hl. Antonius

Strzelce Opolskie.
Kościół pw. św. Barbary
z XVII wieku
Gross Strehlitz.
Die St. Barbara Kirche
aus dem XVII Jh.

Zagwóździe.
Huta i odlewnia żeliwa z XVIII wieku
Zagwóździe.
Eine Eisenhütte und Gießerei
des Gusseisens aus dem XVIII Jh.

Większyce.
Pałac z XIX wieku, obecnie restauracja
Wiegschütz.
Ein Palais aus dem XIX Jh., heute ein Restaurant

Żyrowa.
Barokowy pałac rodziny von Gaschin
Zyrowa.
Das Barockschloss der Familie von Gaschin

Katowice.
 „Spodek” zbudowany w latach 1962–71
 Kattowitz.
 Die Sportarena Spodek,
 die in den Jahren 1962–71 erbaut wurde

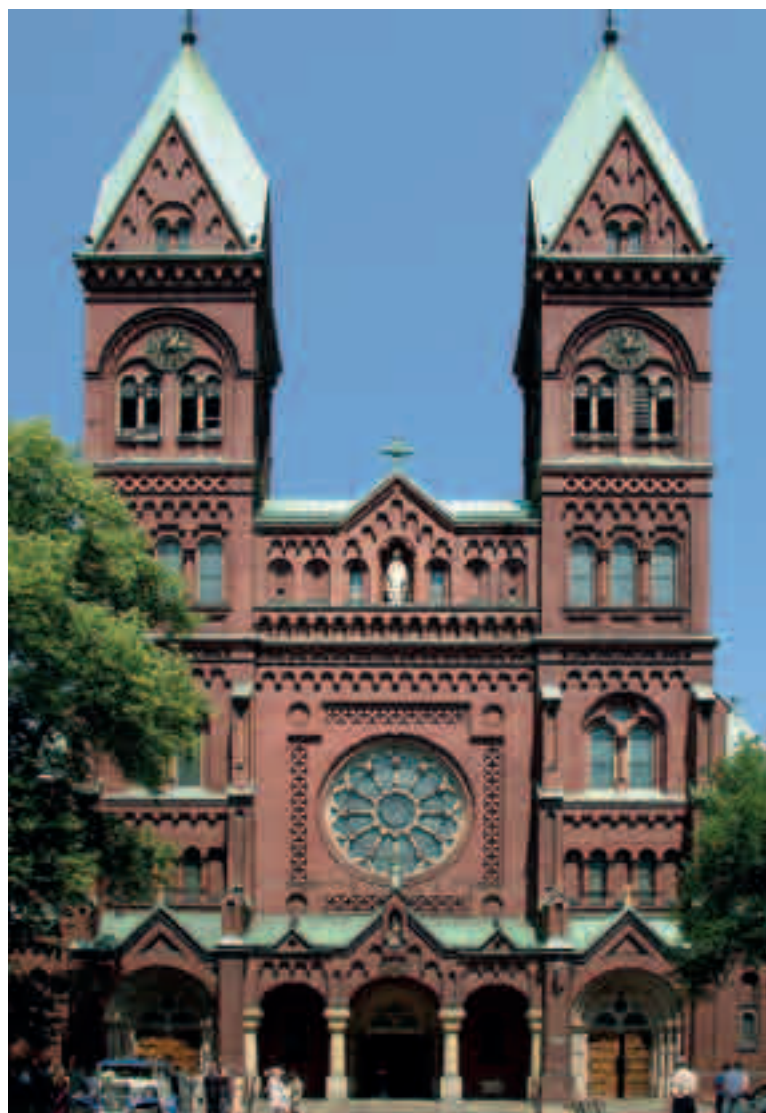
Katowice.
 Katedra pw. Chrystusa Króla
 Kattowitz.
 Die Christkönigskathedrale

Katowice.
 Teatr Śląski im. S. Wyspiańskiego
 Kattowitz.
 Das Schlesische Stanislaw Wyspiański Theater

*Katowice.
Szyb kopalni Kleofas z 1905 roku
Kattowitz.
Der Schacht des Bergwerks „Kleofas”
aus dem Jahr 1905*

*Katowice Panewniki. Klasztor Franciszkanów
Kattowitz Panewniki. Das Franziskanerkloster*

*Bytom. Opera Śląska
Bytom. Die Schlesische Oper*

*Bielsko Biala. Teatr miejski z 1890 roku
Bielitz-Biala. Das Stadttheater aus dem Jahr 1890*

*Bielsko Biala. Neorenesansowy ratusz z 1897 roku
Bielitz-Biala.*

Das Neo-Renaissance-Rathaus aus dem Jahr 1897

*Bielsko Biala.
Zamek książąt Sułkowskich, obecnie muzeum
Bielitz-Biala.*

Das Schloss der Sułkowski-Fürsten, gegenwärtig ein Museum

*Bojszów.
Kościół pw. Wszystkich Świętych z XV wieku
Bojszów.
Die Allerheiligenkirche aus dem XV Jh.*

*Boronów.
Kościół pw. MB Bolesnej z 1621 roku
Boronow.
Kirche der Leidenden Gottesmutter aus dem Jahr 1621*

*Brynek.
Neobarokowy pałac Donnersmarcków
Brynek.
Der neobarocke Donnersmarck-Palast.*

*Chudów. Ruiny zamku książąt piastowskich zniszczonego w XIX wieku
Chudow. Ruinen des Piasten-Schlusses, das im XIX Jh. zerstört wurde*

*Cieszyn. Kaplica zamkowa z XI wieku, najstarszy zabytek w Polsce
Teschen. Die Schlosskapelle aus dem XI Jh., die älteste Sehenswürdigkeit in Polen*

Cieszyn.
Wnętrze kościoła ewangelickiego
Teschen.
Die Innenräume einer evangelischen Kirche

Cieszyn.
Teatr im. A. Mickiewicza z 1910 roku
Teschen.
Das A. Mickiewicz-Theater aus dem Jahr 1910

Gliwice. Drewniana wieża radiostacji z 1925 roku
Gleitwitz.
Der Holzturm einer Radiostation aus dem Jahr 1925

Gliwice. Klasycystyczny ratusz
Gleitwitz. Das klassizistische Rathaus.

Gliwice.
Drewniany kościół pw.
Wniebowzięcia NMP
Gleitwitz.
Eine hölzerne Maria
Himmelfahrt Kirche

*Gieraltowice. Kościół pw. Świętej Katarzyny z XVI wieku
Gieraltowitz. Die Kirche der H. Katharina, aus dem XVI Jh.*

*Kochcice. Barokowy pałac rodziny von Ballestrem
Kochtitz. Ein Barockschloss der Familie von Ballestrem*

Krzanowice. Kościół parafialny pw. św. Wacława z 1742 roku
Krzanowitz. Die St. Wenzel Pfarrkirche aus dem Jahr 1742

Krzanowice. Kościół pw. św. Mikołaja z 1744 roku
Krzanowitz. Die St. Nikolauskirche, aus dem Jahr 1744

*Krzyżanowice.
Neogotycki pałac z 1856 roku
Kreuzenort.
Ein neogotischer Palast
aus dem Jahr 1856.*

*Księży Las.
Kościół św. Michała Archanioła
z 1494 roku
Xionds las.
Kirche des hl. Erzengels Michael, aus
dem Jahr 1494*

*Kuźnia Raciborska.
Kościół św. Marii Magdaleny
z 1903 roku
Ratiborhammer.
Die Kirche der Hl. Maria
Magdalena aus dem Jahr 1903*

Lubliniec. Północno-zachodnia część rynku
Lublinitz. Die nord-westliche Seite des Rings.

Lubliniec. Zamek książęcy, obecnie ekskluzywny hotel
Lublinitz. Das Fürsten-Schloss. Gegenwärtig ein exklusives Hotel.

Łodygowice.
 Kościół pw. św. Szymona
 i Judy z XVII wieku
 Łodygowice.
 Die Kirche der Hl. Simon
 und Juda aus dem XVII Jh.

Łubie.
 Klasycystyczny pałac Artura
 Baidona z 1860 roku
 Łubie.
 Der klassizistische Palast des
 Artur Baidon
 aus dem Jahr 1860

Nakło Śląskie.
 Neogotycka rezydencja
 Donnersmarcków
 Nakło.
 Die neogotische Residenz der
 Donnersmarcks.

*Mierzęcice.
Tama od strony Przeczyc
nad Zalewem
Przeczycko-Siewierskim
Mierzęcice.
Ein Damm von der Seite
Przeczyc über das Haff
Przeczycko-Siewierski*

*Mierzęcice. Zalew Przeczycko-Siewierski na terenie Gminy Mierzęcice
Mierzęcice. Ein Haff Przeczycko-Siewierski auf das Gebiet Gemeinde Mierzęcice*

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

*Piekary Śląskie.
Kościół pw. NMP
i św. Bartłomieja z XIX wieku
Deutsch Piekar.
Die marienkirche aus dem XIX Jh.*

*Pławniowice.
Eklektyczny pałac z II połowy XIX wieku
Pławniowitz.
Der eklektische Palast
aus der II. Hälfte des XIX Jh.*

Poniszowice.
Kościół św. Jana Chrzciciela
z XV wieku i dzwonnica
z XVI wieku
Ponischowitz.
Die Kirche des Hl. Joann des Täuflers
aus dem XV Jh. und der Glocken-
trum aus dem XVI Jh.

Porąbka.
Zapora na Sole zbudowana
w latach 1923–37
Porąbka.
Der Staudamm auf dem Fluss Sola,
erbaut in den Jahren 1923–37

Puńców.
Kościół pw. św. Jerzego
z 1518 roku
Puncow.
Die St. Georgskirche
aus dem Jahr 1518

*Promnice.
Myśliwski pałac Hochbergów,
obecnie hotel
Promnice.
Das Jagdschloss der Familie
Hochberg, heute ein Hotel*

*Pszczyna.
Zamek rodziny Hochbergów, dziś siedziba Muzeum
Pless.
Das Schloss der Familie Hochberg. Heute ein Museum*

*Pyskowice. Największa śluza na Kanale Gliwickim, ukończona w 1936 roku
Peiskretscham. Die größte Schleuse auf dem Gleiwitzer Kanal, sie wurde 1936 fertig gestellt*

*Rachowice. Kościół pw. Trójcy Świętej z przełomu XV i XVI wieku
Rachowice. Die Dreifaltigkeitskirche aus der Wende des XV und XVI Jh.*

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Racibórz.
Ołtarz w kościele pw. Wniebowzięcia NMP
Ratibor.
Der Altar in der Maria Himmelfahrt Kirche

Racibórz.
Rynek z kamienicami zwieńczonymi
renesansowymi attykami
Ratibor.
Der Ring mit Häusern die mit
Renaissance-Attiken geschmückt sind

Ruda Kozielska. Pałac myśliwski
z początku XX wieku
Klein Rauden. Ein Jagdpalast
aus dem Anfang des XX Jh.

Racibórz. Zamek. Sala na piętrze. Stan z 2011 roku
Ratibor. Ein Schloss. Der Saal im ersten Stock.
Zustand für das Jahr 2011

Rudy. Zabytkowa stacja wąskotorowej kolejki z początku XX wieku
Rauden. Der Alte Bahnhof der Schmalspurbahn anfangs des XX Jh.

Rudy. Wnętrze kościoła cysterskiego
pw. Wniebowzięcia NMP
Rudy. Innenräume der Zisterzienserkirche
der Maria Himmelfahrt

<<

Racibórz. Fragment zamkowych krużganków. Stan z 2011 roku
Raribor. Ein Teil der Kreuzgänge im Schloss. Zustand für das Jahr 2011

Rudy. Pałac księcia von Ratibor
Rudy.. Der Palast des Fürsten von Ratibor

Rybnik. Kościół pw. św. Katarzyny z 1534 roku, z wieżą z 1844 roku
Rybnik. Kirche der Hl. Katharina aus dem Jahr 1534, mit dem Turm aus dem Jahr 1844

Rybnik. Rynek i dawny ratusz
Rybnik. Der Ring und das ehemalige Rathaus

Sierakowice. Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej z 1675 roku
Schierakowitz. Kirche der Hl. Katharina von Alexandrien aus dem Jahr 1675

Siemianowice. Zabudowania kopalni Siemianowice zbudowanej w 1787 roku
Siemianowitz. Gebäude des Bergwerks Siemianowitz, das 1787 angelegt wurde

Świętochłowice. Pozostałości kopalni założonej w 1872 roku
Schwientochlowitz. Überreste eines Bergwerks, das 1872 angelegt wurde

Stara Wieś.
Kościół pw. Podwyższenia
Świętego Krzyża z 1522 roku
Stara Wieś.
Die Kirche zur Erhöhung des Heiligen
Kreuzes aus dem Jahr 1522

Szalsza.
Neogotycki pałac
Victora Groeling
Schalscha.
Der neogotische Palast
von Victor Groeling

Sośnicowice.
Rokokowy pałac rodziny von Hoditz
Kieferstädtel.
Der Rokoko-Palast
der Familie von Hoditz

Tarnowskie Góry. Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych
Tarnowitz. Die historische Erzgrube des Silbers

Zabrze.
Szyb kopalni Guido
Hindenburg.
Ein Schacht des Bergwerks Guido

Tarnowskie Góry. Jeden z szybów sztolni Czarnego Pstręga
Tarnowitz. Einer von den Schächten des Stollen Schwarze Forelle

Wojnowice.
Pałac z połowy XIX wieku.
Obecnie m.in. muzeum i restauracja
Woinowitz.
Ein Palais aus der Hälfte des XIX Jh., gegenwärtig befin-
det sich dort u.a. ein Museum und ein Restaurant

Żernica.
 Kościół św. Michała z XVII wieku
 Zernitz.
 Die St. Michaelskirche aus dem XVII Jh.

Żywiec.
 Muzeum Ziemi Żywieckiej w zamku Habsburgów
 Saybusch.
 Das Museum des Saybuscher Landes in dem Schloss von Familien Habsburg

SERDECZNE PODZIĘKOWANIA

ZA POMOC PRZY WYDANIU ALBUMU DLA:

Urzędu Gminy w Mysłakowicach
Urzędu Miasta i Gminy w Lwówku Śląskim
Urzędu Gminy w Dobromierzu
Urzędu Gminy w Gromadce
Urzędu Miasta i Gminy w Oleśnicy
Urzędu Gminy w Zagrodnie
Urzędu Miasta i Gminy w Jaworze
Urzędu Miasta i Gminy w Kątach Wrocławskich
Urzędu Miasta i Gminy w Prochowicach
Urzędu Miasta i Gminy w Sobótce
Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze
Starostwa Powiatowego w Bolesławcu
Starostwa Powiatowego w Oleśnicy
Starostwa Powiatowego w Dzierżonowie
Urzędu Gminy w Kuźni Raciborskiej
Urzędu Miasta i Gminy w Krzanowicach
Urzędu Gminy w Gierałtowicach
Urzędu Gminy w Mierzęcicach
Urzędu Miasta i Gminy w Sośnicowicach
Starostwa Powiatowego w Lublińcu
Starostwa Powiatowego w Raciborzu